

II. manuál, Főmű

16. Bourdon	16' (1890)
17. Principal	8' (1890)
18. Flute harmonique	8'
19. Fugara	8' (1890)
20. Octav	4'
21. Flauta	4' (1890)
22. Quint	2 ² / ₃ '
23. Superoctav	2'
24. Mixtur 4–5x	2'
25. Trompete	8'

II+I, II+III, II+III super,
II+III sub

III. manuál, Redőnymű

26. Diapason	8'
27. Bourdon	8' (1890)
28. Gamba	8' (1912)
29. Vox coelestis	8'+8' (1912)
30. Principal	4' (1890)
31. Flauta travers	4' (1912)
32. Octavin	2' (1890)
33. Echocornett 2–4x	8' (1912)
34. Mixtur 5x	2 ² / ₃ ' (1890)
35. Hautbois	8'
36. Trompette harmonique	8'
Tremulant	

A kiválasztott megoldás egy a lehetséges felújítási módok közül: egy modern orgona a XXI. század fordulóján a jövőbeni elvárások és a történeti előzmények lehetőség szerinti ötvözésével. Az elkövetkező évszázad református orgonatörténetében várhatóan előkelő helyet vív ki magának e hangszer. Az Erdélybe elajándékozott orgona helyére 1890-ben épült mű, pedig végképp emlék marad, orgonatörténeti adalék, levéltári dokumentum, mint a reformáció korának tiltásai vagy a bögözi zsinat végzései.

Bódiss Tamás — Dávid István

Református kántorképző tanfolyamok 2001 nyarán

A Református Egyház Zsinatának Elnöksége 2001 nyarán Dávid Istvánt és Bódiss Tamást bízta meg a kántorképesítő vizsgák elnöki teendőinek ellátásával. Az alábbi beszámoló a tanfolyamok meglátogatása kapcsán a református kántorképzés mai helyzetével is foglalkozik.

A kántorképzés célja és mai helyzete

A kántorképző tanfolyamok célja elsősorban, hogy alapfokú képzés keretében olyan kántorokat bocsásson ki, akik képesek egy átlagos református gyülekezet zenei életét gondozni elsősorban a gyülekezeti ének tanítása, az istentiszteleti éneklés vezetése, esetleg gyülekezeti énekkar szervezése és vezetése terén.

Már ezen az alapszinten fontos a zenei minőség kérdése. Ez azt jelenti, hogy az istentiszteleten — a kórus énekében, a kántor hangszerjátékában, de a gyülekezet énekében is — legyen jelen a zenei minőség: a művészet (artisztikum) — természetesen az ige szolgálatával összhangban, akkor nem lesz pusztá művészkedés.

A kántorképző tanfolyamok tehát egyrészt képessé tehetik a kántorokat feladatuk ellátására, másrészt megmutathatják azt a zenei élményt és igényességet, amit képességeik szerint a saját szolgálatukban kell képviselniük és megvalósítaniuk.

Fontosnak tartjuk, hogy a naponként ismétlődő tanórák és programok mellett a három hét alatt legyenek különleges, a szokásos tananyagba nem illeszthető előadások, zenei események, egy-egy (akár más felekezetű templomban található) értékes orgona megtekintése, továbbképzés-jellegű, látókörtágító előadások. (Ilyen volt Gárdonyi Zsolt előadása Pápán, valamint szintén Pápán a kántorvizsga napján tartott reggeli, reformáció korabeli liturgikus istentisztelet.)

A nyári tanfolyamokon — melyeken főleg a diákság vett részt — az idei évben is érezhető volt az az eleven légkör, a találkozás, az együvé tartozás élménye, a megelevenítő, inspiráló közeg, ami a hajdani országos jellegű debreceni tanfolyamokat jellemezte. Miskolcon a középső héten 14 év alattiaknak előképző csoport is indult. Ennek mintájára — a dolgozók rövidebb szabadság lehetőségét is figyelembe véve — szintén indokolt lenne továbbképző tanfolyamokat is rendezni már végzett kántoroknak, megadva nekik is az akár évről évre ismétlődő szakmai továbbfejlődés, feltöltekezés lehetőségét.

Az 1965 és 1988 között egyetlen helyszínen (Debrecenben) tartott országos jellegű tanfolyamok után a rendszerváltás következményeként nyíló lehetőségek során elsőként Budapesten, majd Pápán és Sárospatakon indult önálló nyári tanfolyam. (A pataki azóta Miskolcra került, a debreceni pedig öt éve szünetel.) A szétválással megszűnt a kántorképző tanfolyamok országos találkozó jellege, gyengült összefogó erejük. Az egyházzene munkásai távolabb kerültek egymástól éppen azokban az években, amikor egyházzenei téren szervezettel (különböző szintű iskolai, főiskolai és egyetemi képzés indulása) és koncepcionális téren (liturgikus örökség megismerése) is új távlatok nyíltak.

A kántorképesítő vizsgák is több helyen kerültek megrendezésre anélkül, hogy a kántorképzők rendje, szabályzata írásban rögzítést nyert volna. Az 1994. évi II. ún. Egyházalkotmányi törvény IV. fejezet 61 § (2) pontja említi a kántorképzési és képesítési szabályzatot, amely tudtommal még nem létezik.

Továbblépési javaslat a mai helyzetben

Az utóbbi 10 évben történt változások és a lehetőségek kinyílása folytán a kántorképzés, egyházzenei képzés ma igen összetett feladat. Csak megemlítek néhány elemet, szempontot: több egyházi iskola, több teológia működik, ki-

szélesedett a hittanoktatás, a fiatalokkal, gyermekekkel foglalkozás bázisa, a kántorképzés újraindult a tanítóképző főiskolákon, hasonlóképpen újraindult az állami egyházzenei képzés, magasabb egyházzenei igények lehetősége és szükségessége merült fel, lehetőség nyílt (nyílta) a kántorok fizetett alkalmazására, minősített helyek kijelölésére, hangszerek javítására, újjáépítésére, restaurálására stb. A fentiek tükrében meg kell vizsgálni, hogy az eddig kialakult kántorképzési gyakorlat hogyan tud a mai kívánalmaknak eleget tenni, mi a helyzete és viszonya az újonnan indult képzési formákhoz. A képzettségi szintet mindenképpen árnyaltabbá, több fokozatúvá kell tenni.

Észrevételek a 2001 évi kántorképesítő vizsgákkal kapcsolatban

A gyülekezeti ének a legjobb színvonalon teljesített tárgy volt. A tiszta intonáción, a helyes tempójú és ritmusú, stílusos előadáson túl legtöbbször az elméleti ismeretek terén is megfelelő háttértudással rendelkeztek.

Az énektanítás a kántori munka egyik legfontosabb része, hisz előfordul a gyerekek körében (hittanóra, vasárnapi iskola), istentiszteleti, bibliaórai és egyéb alkalmakon. A dallam megtanításán túl nemcsak a szövegi mondanivalóra lehet a figyelmet ráirányítani, hanem az ének stílusán, zenei megformálásán keresztül a gyülekezet énekléskultúráját is fejleszthetjük. Minden ismeretközlés ezért fontos: a tudatosabb és megformáltabb éneklés érdekében.

Orgona- vagy harmóniumjáték, énekválasztás. A miskolci kántorképesítő vizsga hangszeres részében a jelöltek egy általuk választott ünnepi, vagy alkalmi istentisztelet bibliai textusához választottak énekrendet, ezekhez készítettek előjátékot. (Ezen túl szerepelt persze a lapról játék is.)

Jelentős kezdeményezés ez, mert korábban az énekválasztás kérdései a kántorképzőkön tudtunkkal nem kerültek elő. Sajnos sok esetben nincs is rá lehetőség a gyakorlatban, mert legtöbbször a lelkész választja ki az énekeket. Kívánatos volna azonban a jövőben a lelkészi és kántori képzésben egyaránt beszélni erről, hogy a lelkipásztor és kántor együttműködése ezen a területen is megvalósulhasson.

Külön téma az énekek intonációjának kérdése. Pápán Gárdonyi Zsolt érintette ezt a témát, ahol nemcsak komponált intonációk megjelentetése, hanem ezek rögtönzéséhez hasznos útmutató füzet ötlete is felmerült. Azért fontos kérdés ez, mert az ének hangmagasságának, jellegének, tempójának megadásán túl az intonáció a zenei minőség istentiszteleti közegben való megjelenésének egy lehetséges helye is. Ehhez azonban alaposabb és célravezetőbb zeneelméleti tanterv kidolgozására lenne szükség.

Ismét megemlíthjük a tavalyi vizsgálónöki jelentésben megfogalmazott igényt, miszerint a záróhangverseny és a kántorvizsga valódi sípos hangszeren történjék. Hangszerkincsünk értéke és ezek restaurálására létrehozott orgonaalap mellett ennek is rendkívüli jelzésértéke van a megújítási törekvésekben.

A kórusvezénylés bizonyult a legösszetettebb feladatnak. Nemcsak a kéztchnikát és a kórusal való kapcsolatot lehet egy vezénylés alkalmával látni, hanem azt is: a vezénylő hallja-e belülről a művet, van-e saját elképzelése róla. Több esetben felmerült a kérdés bennem: vajon el tudná-e énekelni a karnagy valamelyik szólamot megfelelő hangképzéssel, megformálással? A vezénylés technikai megtanulásán kívül még sok más előtanulmány (szolfézs, partitúrajáték, metodikai kérdések, repertoárismeret és nagyon fontos lenne hangképzés-magánéneklés) szükséges az eredményes kórusvezetéshez.

A karvezetés Budapesten volt a legkiegyenlítettőbb színvonalú. Itt és Miskolcon pár perces próbamunkát is láttunk, azonban nem minden esetben látszott: a jelölt ad-e olyan utasítást a kórusnak, amit aztán vissza is tud kérni, megvalósítván azt az előadás során.

A miskolci karvezetés vizsga része volt még a kamaraéneklés is, amely a jelölt karvezetési alkalmasságát, ugyanakkor hangi adottságait is megmutathatja.

Gyülekezeteink zenei életének fejlesztése céljából fontos a kántorképzés jelenlegi kérdéseinek átgondolt tisztázása. A tavalyi „Vizsgaelnöki tájékoztató”-ban (megjelent: Dávid István tollából a *Református Egyház* 2001. márciusi számában és a *Magyar Egyházzene* 2000/2001. évi 2–3. számában) leírt feladatok változatlanul aktuálisak és fontosak: a tananyagok egységesítése, a kántori végzettség különböző fokozatainak kidolgozása, továbbképzés megszervezése, kántor-törvény megalkotása.

Végül szeretnénk hangot örömnünknek, hogy mindhárom helyen találkoztunk lelkes, elkötelezett kántorjelöltekkel. Elismerés illeti a tanfolyamokon tanító tanárokat is odaadó munkájukért. Legyen Istené a dicsőség és tegyünk meg mindent, hogy közülük minél többen megtalálják helyüket és szolgálataikat a gyülekezetekben!

Hírek

Zsinati egyházzenei előadó kinevezése

A ReZeM tíz éves működésének talán egyik legfontosabb és legmesszebbre ható eredményeként: a Református Egyház Országos Zsinata elfogadta azt az egyházzenei előterjesztést, ami a zenei munka országos összefogása és további szerveztségének kiépítése érdekében zsinati egyházzenei előadó kinevezését tette lehetővé.

A közvetlen előzményeket illetően: még 1999 tavaszán *Kálmán Attila*, az országos egyház főgondnoka biztatására létrejött egy egyházzenei témájú megbeszélés, ennek következményeképpen májusban referátum hangzott el

a zsinat ülésén, mely egyházzenei életünk megoldandó problémaköreit szedte ujjhegyre, egyszerűsrimnd ismét megfogalmazva az egyházzene országos összefogásának igényét. Ennél tovább akkor nem jutott a javaslat, 2001 nyarán azonban ismét fölvetődött a téma és az ősz folyamán konkrét elképzeléseket és kidolgozást nyerve november 29-én került a zsinati ülés elé.

A munkakörre 2002. január 1-ével *Bódisz Tamást*, a ReZeM tíz éven át volt titkárát bízta meg a Zsinat Elnöksége.